

Toe te voegen punt gemeenteraad 27 april 2023 : oprichting van een deontologische commissie volgens artikel 39 van het decreet over het lokaal bestuur

TOELICHTING

Door het decreet van 3 februari 2023 (B.S., 20 februari 2023) werd aan artikel 39 van het decreet over het lokaal bestuur de verplichting toegevoegd om een deontologische commissie op te richten en in de deontologische code de samenstelling, werking en bevoegdheid ervan te regelen.

Hoewel deze verplichting reeds op 2 maart 2023 in werking is getreden, beschikt de gemeente Kaprijke nog niet over een deontologische commissie. De deontologische code voor mandatarissen werd laatst aangepast in zitting van de gemeenteraad van 28 februari 2019, maar daarin is de oprichting van een deontologische commissie niet voorzien.

Het is belangrijk dat de mandatarissen de deontologische code naleven en dat een deontologische commissie daarop toeziet.

Daarom stellen wij voor om een deontologische commissie op te richten zoals het decreet voorziet.

De deontologische code in de gemeente Kaprijke is gebaseerd op het model van de VVSG. De VVSG stelt nu een addendum op dit model ter beschikking, teneinde reeds onmiddellijk te voldoen aan de verplichting van artikel 39 van het decreet over het lokaal bestuur, in afwachting van een meer grondige screening van het model van de deontologische code.

Wij stellen voor dat de gemeente Kaprijke het addendum aanneemt zoals voorgesteld door de VVSG (zie bijlage).

VOORSTEL VAN BESLUIT

Artikel 1 – Er wordt een deontologische commissie opgericht, waarvan de samenstelling, de werking en de bevoegdheid wordt geregeld in de deontologische code voor mandatarissen.

Artikel 2 – De deontologische code voor mandatarissen wordt gewijzigd volgens het addendum ter beschikking gesteld door de VVSG.

Kaprijke, 22 april 2023

Namens de fractie Samen,

Filip Gijssels

Addendum tot aanvulling en aanpassing van het model-deontologische code voor lokale mandatarissen

Waarom dit addendum?

Door een [wijziging van het decreet over het lokaal bestuur](#) (hierna: DLB) moeten vanaf 2 maart 2023 alle lokale besturen die nog geen deontologische commissie hebben er een oprichten. Dat moet zowel in de gemeente als in het OCMW. Lokale besturen die wel al een deontologische commissie hebben, moeten deze conformeren aan de nieuwe bepalingen daarover in het DLB.

Sinds 2007 is een deontologische code verplicht voor de lokale mandatarissen en de VVSG heeft daarvoor steeds aangepaste modellen ter beschikking gesteld. Ook wanneer het BCSD een eigen aanvullende code kon opstellen, werd een model voorzien. De meest recente versies zijn:

- [Model deontologische code voor lokale mandatarissen](#)
- [Aanvullend model deontologische code BCSD](#)

De VVSG plant een grondige herziening van deze modellen, maar wil tot dan via dit addendum zorgen dat de lokale besturen hun huidige deontologische code al kunnen aanpassen aan de nieuwe regels rond deontologische commissies. We kunnen echter geen rekening houden met alle bestaande commissies en hun werking omdat die overal verschillend zijn. Dit addendum wil vooral een basis bieden voor wie nog geen deontologische commissie(s) heeft. Uiteraard kan het addendum ook inspirerend zijn voor wie wel al een deontologische commissie heeft.

Dit addendum geeft één mogelijke invulling weer om deze nieuwe verplichting in te vullen. Uiteraard hoeven de lokale besturen ons voorstel niet (integraal) over te nemen. Iedereen kan het nieuwe decretale kader een eigen invulling geven die aangepast is aan de lokale visie op deontologische commissies en codes.

Wat moet er geregeld worden?

De decreetwijziging werkt ook door het OCMW, en houdt in dat:

- de gemeenteraad en de raad voor maatschappelijk welzijn elk een deontologische commissie moeten oprichten;
- de deontologische codes van zowel de gemeenteraad als de raad voor maatschappelijk welzijn regelen regels moeten bevatten over de deontologische commissie, meer bepaalde over de:
 - o samenstelling,
 - o werking en
 - o bevoegdheid;
- de deontologische commissie van de gemeenteraad en die van de OCMW-raad bestaan beiden minstens uit één vertegenwoordiger per fractie in de gemeenteraad.”

Ook al is het juridisch nodig om voor de gemeente en het OCMW een aparte deontologische code en commissie te hebben, toch raden we aan om deze maximaal op elkaar af te stemmen. Het komt de duidelijkheid, de expertise van de leden en de praktische werking ten goede als de gemeentelijke

deontologische commissie en die van het OCMW samengesteld zijn uit dezelfde mensen en gelijkaardige bevoegdheden en werkingsregels hebben.

Hoe dit addendum integreren?

Voor de lokale besturen die hun huidige deontologische code sterk gebaseerd hebben op die van het VVSG-model is het eenvoudig: Zij kunnen integraal (of aangepast op hun maat) het hoofdstuk “Naleving en handhaving van de deontologische code” vervangen door de tekst in het addendum. Uiteraard dient men wel steeds na te gaan of er geen eerdere of lokale wijzigingen zijn die best ook overgenomen worden. **Men dient na te gaan of de voorgestelde mogelijke invulling van het VVSG-addendum de beste invulling is voor de lokale situatie.** Bijvoorbeeld wat betreft de samenstelling kiezen we voor het decretale minimum, waardoor elke fractie één vertegenwoordiger kent. Mogelijk wil men lokaal een andere samenstelling. Er zijn voor- en nadelen aan elke samenstelling. Lokaal kiest men dan ook best zelf. We werken met een grondige procedure omdat mandatarissen erg kwetsbaar zijn. “Waar rook is, is vuur”, en dat is niet altijd waar. Door bijvoorbeeld een vooronderzoek willen we vermijden dat de code en de commissie gebruikt worden in een politiek spel. Dat laatste moet absoluut vermeden worden. Alle mandatarissen dragen hier een grote verantwoordelijkheid.

We hebben in dit addendum gekozen ons een uitwerking van de nieuwe regels. Dit omdat we een grondige aanpassing plannen aan ons huidig model, en omdat de lokale bestuursperiode stilaan aan het aflopen is. Het is dan aan het nieuwe bestuur om dat allemaal wat grondiger uit te werken.

Belangrijk nu is dat er een deontologische commissie geïnstalleerd wordt in zowel de gemeente als het OCMW en dat de deontologische codes in beide besturen daaraan aangepast worden.

Vindt u onze voorgestelde suggesties niet goed, ontbreekt er iets, of heeft u een andere opmerkingen? Laat het ons weten!

[Pieter Vanderstappen](#) en [Marian Verbeek](#) - 28 februari 2023

Naleving en handhaving van de deontologische code

Artikel 34

De gemeenteraad / raad voor maatschappelijk welzijn richt een deontologische commissie op.

Het aantal leden van de deontologische commissie bedraagt 1 per fractie en evenveel als het aantal fracties in de gemeenteraad, aangevuld met *de voorzitter van de gemeenteraad / de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn* die toegevoegd wordt als voorzitter is van de deontologische commissie. Onafhankelijke raadsleden vormen geen fractie en zijn niet vertegenwoordigd in de deontologische commissie.

Elke fractie wijst het mandaat in de commissie toe met een voordracht gericht aan *de voorzitter van de gemeenteraad / de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn*. Stel dat de

raadsvoorzitter voordrachten ontvangt voor meer dan één fractielid als lid van de commissie, dan beslist de raad. Bij deze voordracht kunnen ook één of meer plaatsvervangers aangeduid worden die in opgesomde volgorde het commissielid vervangen bij afwezigheid of wanneer die betrokken partij is. Een plaatsvervanger is een raadslid voorgedragen door dezelfde fractie, tenzij de fractie maar één lid telt. In dat geval kan ook een raadslid van een andere fractie voorgesteld worden. Een fractie kan tijdens de bestuursperiode steeds beslissen een ander lid aan te duiden en/of één of meer plaatsvervangers te vervangen of toe te voegen.

Gaat het om een mogelijke schending van de code door de voorzitter van de commissie, dan wordt tijdens de hele procedure daarover de voorzitter vervangen conform art. 7, §5, derde lid van het decreet over het lokaal bestuur.

Gaat het om een mogelijke schending van de code door een lid van de commissie, dan wordt tijdens de hele procedure daarover het lid vervangen door een plaatsvervanger in volgorde van hoe ze door de fractie werden voorgedragen.

Toelichting

We hebben gekozen voor de meest eenvoudige samenstelling waarbij elke fractie één zetel heeft in de commissie, aangevuld met de raadsvoorzitter die meteen ook voorzitter is van de commissie. De fractie van de voorzitter zal dus met twee zetelen in de deontologische commissie (het lid per fractie en de voorzitter).

We hebben in dit addendum er voor gekozen om raadsleden af te vaardigen in de deontologische commissie, maar dat is geen plicht. Men zou de keuze kunnen laten aan de fracties zelf om een raadslid of een derde af te vaardigen. Kiest men daarvoor dan is het van belang om te weten dat de bepalingen uit de code enkel gelden voor de raadsleden en niet voor de derden. Daar moet men dan rekening mee houden en ook voor derden deontologische regels uitwerken (of er op van toepassing maken).

Is de voorzitter zelf betrokken partij, dan wordt hij/zij vervangen door de waarnemend voorzitter (ofwel een raadslid dat aangeduid is door de voorzitter om hem/haar te vervangen en als er geen aanduiding is: het raadslid met de meeste anciënniteit).

Is een lid betrokken partij dan wordt hij/zij vervangen door zijn/haar eerste plaatsvervanger. Kan ook die niet, dan gaat men naar een volgende plaatsvervanger. Eenmansfracties kunnen een raadslid van een andere fractie aanduiden als plaatsvervanger. De aanduiding van een commissielid en de plaatsvervanger(s) kan door de fractie steeds aangepast worden. Wanneer noch het commissielid, noch de plaatsvervanger(s) kunnen deelnemen aan de commissie, dan is dat geen probleem. De commissie kan dan vergaderen zonder een vervanger voor het betrokken lid.

Andere samenstellingsmogelijkheden zijn afspiegelingen van de raad (door het systeem Imperiali, D'Hondt,... of zoal de BCSD-zetels verdeeld worden) al dan niet aangevuld met externe deskundigen. In deze eenvoudige versie hebben we daar niet voor gekozen. Dat kan uiteraard wel. Let wel op dat bij evenredige verdelingen alle fracties vertegenwoordigd zijn in de deontologische commissie!

Zolang het [Besluit van de Vlaamse Regering houdende het statuut van de lokale mandataris](#) niet aangepast is, kunnen de leden van de deontologische commissie geen presentiegeld daarvoor ontvangen. Het is wel de bedoeling dat dit BVR nog dit jaar aangepast wordt.

Artikel 35

De voorzitter van de deontologische commissie is verantwoordelijk voor de oproeping en stelt de agenda op.

De commissie vergadert minstens één keer per jaar en wordt in ieder geval bijeengeroepen wanneer dat nodig is conform art. 41 van deze code. De voorzitter is daarenboven gehouden de commissie bijeen te roepen op aanvraag van minstens een derde van haar leden.

De oproepingen vermelden in elk geval de plaats, de dag, het tijdstip en de agenda van de vergadering en worden tenminste 8 dagen voor de vergadering aan de leden bezorgd. In geval van hoogdringendheid, te beoordelen door de voorzitter, wordt de bijeenroeping tenminste 3 dagen voor de vergadering bezorgd. De agendapunten moeten voldoende duidelijk omschreven zijn. Voor elk agendapunt wordt het dossier dat erop betrekking heeft, ter beschikking van de leden van de commissie vanaf de verzending van de agenda.

De bezorging van de oproeping, de agenda en de dossier gebeurt op dezelfde wijze als dat gebeurt in de raad, met als verschil dat enkel de leden van de deontologische commissie deze oproep, agenda en dossiers ontvangen.

De vergaderingen van de deontologische commissie zijn niet openbaar.

De leden van de commissie werken volgens volgende principes:

- De handhaving is onpartijdig.
- Men is terughoudend met publiciteit.
- Men gaat zorgvuldig om met de vermeende schender.

Artikel 36

De commissie is bevoegd voor:

- Het formuleren van een gemotiveerd advies aan de raad over het vermoeden van een schending van deze code door personen die door deze code gevat worden zoals voorzien in de procedure van art. 40 tot 42 van deze code.
- Het geven van adviezen en aanbevelingen aan de raad over de inhoud van deze code met het oog op het bijsturen ervan. Dat kan op eigen initiatief van de commissie of minstens één keer per bestuursperiode op vraag van de raad conform art. 43 van deze code.
- ...

Toelichting

Belangrijk is dat enkel meldingen behandeld worden die de procedure van art. 40 tot 42 van deze code respecteren. Kort samengevat:

- 1. Melding van het vermoeden van een schending bij de AD.*
- 2. Vooronderzoek door raadsvoorzitter en AD waarbij de ontvankelijkheid beoordeeld wordt en onterechte meldingen geweerd worden. Hiermee bedoelen we meldingen die niet onder het toepassingsgebied van de code vallen, hetzij inhoudelijk, hetzij omdat de vermeende schender niet onder de code valt. Voorbeelden hiervan zijn meldingen over iets wat volledig plaatsvindt binnen de privésfeer (inhoudelijk niet van toepassing) of meldingen over ex-mandatarissen (de code is op hen niet van toepassing).*
- 3. Is de klacht ontvankelijk dan wordt ze onderzocht door de deontologische commissie. Na dat onderzoek formuleert de commissie een gemotiveerd advies voor de raad over de mogelijke schending op basis van het rapport van het vooronderzoek en het horen van de betrokkenen.*
- 4. De raad doet op basis van het advies een uitspraak over het vermoeden van schending. Volgt de raad het advies van de commissie niet, dan advies krijgt diegene waartegen het vermoeden van schending ingesteld werd de kans kreeg om nogmaals gehoord te worden.*

Daarnaast is het raadzaam om op gezette tijden de tekst van de deontologische codes tegen het licht te houden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op deze manier blijft de deontologische code een levend document.

Artikel 37

De gemeenteraad/De raad voor maatschappelijk welzijn ziet erop toe dat de fracties en de individuele lokale mandatarissen volgens de deontologische code handelen.

Er zijn verschillende fasen te onderscheiden die spelen bij het toezien op de naleving van de deontologische code, namelijk:

- het voorkomen van mogelijke schendingen
- het signaleren van vermoedens van schendingen van de deontologische code
- het eventueel onderzoeken van vermoedens van schendingen van de deontologische code
- het eventueel zich uitspreken over schendingen van de deontologische code

Het voorkomen van mogelijke schendingen

Artikel 38

Wanneer een lokale mandataris twijfelt of een handeling die hij/zij wil verrichten een overtreding van de code zou kunnen zijn, wint het lid hierover advies in bij de algemeen directeur of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen.

Toelichting

Het is belangrijk dat een lokale mandataris zich steeds voorafgaand aan een handeling de vraag stelt of deze wel in overeenstemming is met deze code. Bij twijfel kan de lokale mandataris contact

opnemen met de algemeen directeur of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangeduid. Aanvullend daaraan kan de lokale mandataris ook steeds aftoetsen bij collega's lokale mandatarissen of externe deskundigen zoals een stafmedewerker van de VVSG.

Artikel 39

Wanneer een lokale mandataris twijfelt over een nog niet uitgevoerde handeling van een andere lokale mandataris, dan waarschuwt hij/zij die persoon. De lokale mandataris verwoordt de twijfels en verwijst de betrokkene zo nodig door naar de algemeen directeur of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen.

Toelichting

Als je zelf twijfelt kan je advies vragen aan de algemeen directeur, maar als je twijfelt over collega raadsleden dan spreek je hen daar best over aan. Help hen om mogelijke schendingen te vermijden.

Het signaleren van vermoedens van schendingen (= start formele procedure binnen het lokaal bestuur)

Toelichting

Wanneer een lokale mandataris vermoedt dat een andere lokale mandataris een regel van de deontologische code heeft overtreden, gaat hij/zij in eerste instantie te rade bij de algemeen directeur of het daartoe aangewezen personeelslid. Uiteraard kan je de betrokken collega er zelf ook over aanspreken. Misschien had je geen kennis over alle feiten en was het gedrag toch correct.

Indien het vermoeden van een schending blijft bestaan, is het van belang dat er een aantal verdere processtappen zijn afgesproken waarbij een bepaalde persoon of instantie aangewezen is als meldpunt.

Artikel 40

Wanneer een lokale mandataris vermoedt dat een regel van de deontologische code is overtreden door een andere lokale mandataris, dan **kan** hij/zij dit aankaarten bij de algemeen directeur (of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen).

Al dan niet [na het gesprek met de algemeen directeur \(of het personeelslid dat door de algemeen directeur daartoe werd aangewezen\)](#), [wanneer](#) het vermoeden van een schending blijft bestaan, meldt de lokale mandataris dit aan de [voorzitter van de gemeenteraad/de voorzitter van de raad voor maatschappelijk welzijn](#) en aan de algemeen directeur die samen een vooronderzoek doen onder mandaat van de deontologische commissie. De algemeen directeur kan een personeelslid aanwijzen om dat in zijn/haar plaats te doen.

Toelichting

Een melding moet altijd gaan over een vermoedelijk inbreuk van de code door een mandataris. Men kan dus geen melding doen tegen een lokale partij of fractie. Het kan zijn dat er meerder mandatarissen betrokken zijn, maar dan moeten ze in de melding concreet benoemd worden.

Het onderzoeken van vermoedens van schendingen

Artikel 41

Wanneer de raadsvoorzitter en de algemeen directeur (of het daartoe aangewezen personeelslid) besluiten dat de melding onontvankelijk is dan betekent dit meteen het einde van de procedure die gestart werd naar aanleiding van dit vermoeden. De commissieleden worden hierover wel geïnformeerd.

Is de melding ontvankelijk dan onderzoekt de commissie de melding. De voorzitter van de deontologische commissie roept de commissie bijeen binnen de dertig dagen na de melding. De periode van dertig dagen wordt geschorst van 11 juli tot en met 15 augustus.

De commissie onderzoekt de melding en geeft zowel de melder als de vermeende schender de kans zich te laten horen. Ook mogelijke getuigen kunnen gehoord worden. Niemand kan daartoe verplicht worden.

Na het horen van betrokkenen bespreekt de commissie het vermoeden van schending en wordt een gemotiveerd advies overgemaakt aan *de gemeenteraad /de raad voor maatschappelijk welzijn*.

Het zich uitspreken over schendingen

(= einde formele procedure binnen het lokaal bestuur)

Artikel 42

Enkel *de gemeenteraad/de raad voor maatschappelijk welzijn* kan zich uitspreken of een mandataris van *de gemeente/het OCMW* een schending heeft begaan. Dat kan op basis van het gemotiveerd advies van de deontologische commissie. Als de raad beslist om af te wijken van het advies dan moet de vermeende schender de kans krijgen om door de raad zelf gehoord te worden vooraleer de raad ten gronde besluit.

Wanneer *de gemeenteraad/de raad voor maatschappelijk welzijn* vaststelt dat deze code geschonden werd door een mandataris van *de gemeente/het OCMW*, dan kan de raad:

- zich uitdrukkelijk distantiëren van het gedrag van een raadslid.
- vragen dat het raadslid zich verontschuldigt.
- beslissen een melding te doen bij het parket of Audit Vlaanderen.
- bij een kennelijk wangedrag of grove nalatigheid van of door *de burgemeester, een schepen of de raadsvoorzitter / de voorzitter of een lid van het vast bureau, de voorzitter of een lid van het bijzonder comité of de raadsvoorzitter* een dossier overmaken aan de Vlaamse regering zodat die een tuchtonderzoek kan instellen.
- ...

Toelichting

Wanneer de raad beslist het advies van de deontologische code niet te volgen, dan moet de vermeende schender de kans krijgen door de raad gehoord te worden. Pas daarna kan de raad een eindbeslissing nemen of er al dan niet een schending werd begaan.

Wanneer vaststaat dat een lokale mandataris een regel van de deontologische code heeft overtreden, dan kan de raad zich hierover uit spreken. Hierbij dient zij proportioneel te zijn in de beoordeling: de aard van de schending en de context waarbinnen de schending heeft plaatsgevonden spelen een belangrijke rol.

Niet alle schendingen zijn even zwaar en moeten of kunnen op dezelfde manier worden beoordeeld. Schendingen die de zuiverheid van de besluitvorming raken, zoals belangenvermenging, corruptie en sommige kwesties rondom het gebruik van informatie, raken aan de kerntaak van politici en zijn om die reden het ernstigst. De gevolgen voor burgers en het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur zijn daar het meest in het geding. Bij dergelijke schendingen passen in de regel dan ook de zwaarste woorden, waarbij in sommige gevallen zelfs overgegaan kan worden tot strafrechtelijke vervolging. Een te lichte beoordeling die volgt op een ernstige schending kweekt onbegrip en tast de geloofwaardigheid aan. Hetzelfde geldt voor een te zware beoordeling op een lichte schending.

Van belang is vervolgens om zowel verzwarende als verzachtende omstandigheden in kaart te brengen. Was er sprake van opzet? Van naïviteit? Is de politicus onder druk gezet door partijgenoten of anderen? Hoe ernstiger de schending en hoe duidelijker de overtreden regel, hoe minder snel er een verzachtende omstandigheid zal worden aangenomen.

Het Decreet Lokaal Bestuur biedt de mogelijkheid tot het toepassen van formele sancties afhankelijk van de feiten (bijvoorbeeld de vervallenverklaring van het mandaat van raadslid dat niet meer aan de verkiesbaarheidsvoorwaarden voldoet, schorsing of afzetting van uitvoerende mandatarissen). Uiteraard is er ook nog altijd de mogelijkheid om een constructieve motie van wantrouwen in de gemeenteraad in te dienen. Sommige overtredingen van de deontologische code leveren daarnaast ook een strafbaar feit op waarvan aangifte kan of moet worden gedaan en die kunnen leiden tot strafrechtelijke vervolging.

Evalueren van de deontologische code

Artikel 43

Minimaal één keer per bestuursperiode evalueert de raad de deontologische code. De raad vraagt daarvoor eerst advies aan de deontologische commissie. Daarbij wordt o.a. bekeken of de code nog actueel is, nog goed werkt en of ze nageleefd wordt.